

Lezing 6: Gebed tegen verzoeking

Leid ons niet in verzoeking

De zesde lezing van het jaarthema zal gaan over ‘Gebed tegen verzoeking’, met als ondertitel: “Leid ons niet in verzoeking” (Luk. 11:4).

In het volmaakte gebed leerde de Heere Jezus om te bidden tegen verzoeken. De macht van de duivel en de macht van het kwaad is namelijk niet ver weg, maar dichtbij. Ook in Efeze 6 wordt gesproken over de geestelijke strijd, de laatste drie coupletten van het *DC*-lied zijn op dit bijbelgedeelte gebaseerd.

Omdat de strijd tegen de duivel, de wereld en ons eigen hart zo’n belangrijke plaats inneemt, denken we hier in een aparte lezing over na. Als eerste zal het gaan over de aanwezigheid van de satan: hoe zien we dit terug? Als tweede denken we ook na over het strijden tegen deze verzoeken. Daarbij neemt het gebed een belangrijke plaats in: “Met alle bidding en smeking biddende te allen tijde” (Ef. 6:18).

Voor deze lezing hebben we dr. S.D. Post uitgenodigd, hij zal op 13 februari 2020 *Deo Volente* zijn lezing voor ons uitspreken.

Aan de *lector* zijn de volgende vragen gesteld:

1. Hoe zien we in de huidige maatschappij de aanwezigheid van satan terug?
2. Zijn wij in staat om door het gebed te strijden tegen zijn verzoeken?

Het strijden tegen verzoeken heeft alles te maken met heiligmaking. Daarom heeft Nimrod een voorbereidingsartikel geschreven over de relatie tussen verzoeking en heiligmaking.

Verzoeking en heiligmaking

Visies van Kohlbrugge tot Wesley

“Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt” (Matt. 26:41). Dit was Jezus’ opdracht aan Zijn discipelen vlak nadat Hij zware verzoeking had ondergaan. En zoals Zijn discipelen verzoeking te verduren hadden, zo worden ook christenen vandaag de dag voortdurend blootgesteld aan verzoeking. Maar gelukkig hoeven wij, zwak als wij zijn, niet op eigen kracht de verzoeking te doorstaan. Jezus Christus heeft zelf, toen Hij op aarde was, geleden en daarom “kan Hij dengenen, die verzocht worden, te hulp komen” (Hebr. 2:18). In dit artikel zullen we eerst kijken naar wat verzoeking is, en vervolgens vanuit het punt van verzoeking een visie vormen op de relatie tot heiligmaking.

Tekst: Nimrod de Wit

Verzoeking

In de Bijbel komen we verschillende soorten verzoeking tegen. John Owen maakt onderscheid tussen twee vormen van verzoeking, in algemene en in speciale zin. Allereerst noemt hij de algemene vorm van verzoeking, namelijk het testen of bewijzen van iets (2006). Dit komt in de Bijbel op meerdere plaatsen en manieren voor. Een duidelijk voorbeeld is de vraag die de Israëlieten stellen in de woestijn: “Is de HEERE in het midden van ons, of niet?” (Ex. 17:7)? Hier testten zij God, in het bijzonder Zijn aanwezigheid, en de plaats waar dit gebeurde werd daarom Massa genoemd, wat Hebreeuws is voor verzoeking. God test ook wel eens mensen, zoals Hij deed bij Abraham: “En het geschiedde na deze dingen, dat God Abraham verzocht” (Gen. 22:1). Wij als gelovigen worden ook geboden om onszelf te onderzoeken of we in het geloof zijn (2 Kor. 13:5) en onze werken te beproeven (Gal. 6:4). Ook bidt David of God hem wil beproeven om te zien of hij op de goede weg is (Ps. 139:23-24). In algemene zin is verzoeking dus het bepalen van de staat van iets, of iets aanwezig is of afwezig, zuiver of besmet, dood of levend, enzovoorts.

Als tweede is er een speciale vorm van verzoeking. Deze staat altijd in verband met kwaad. Dit kunnen we volgens Owen weer opdelen in twee vormen, namelijk een *actieve* verzoeking tot kwaad en zonde, of een *passieve* verzoeking door kwaad of lijden (Owen, 2006). Die eerste vorm wordt bedoeld in Jakobus 1 vers 13, waar staat dat God nooit tot het kwade verzoekt en in 1 Korinthe 10 vers 13, waar we zo nog op terugkomen. Omdat de vragen over lijden een aparte categorie vormen, beperken we ons hier tot actieve verzoeking, en hoe je deze kan weerstaan.

Waarom geven we soms toe aan verzoeking? In de aard van de zaak omdat iets wat door God verboden is, mooier wordt voorgesteld dan het gehoorzamen van en leven voor God. Je denkt in iets anders meer vreugde te vinden. Dat is de tragische vergissing van Genesis 3. Het probleem is niet dat we ons geluk zoeken, maar dat we het verkeerd zoeken.

John Owen onderscheidt drie manieren waarop misleidingen tot ons kunnen komen (2006):

1. Satan kan zelf ons verleiden, door direct gedachten op te werpen in de harten van Gods kinderen, zoals vloeken en andere godslasterlijke gedachten, en hen daar vervolgens – onterecht – zich verantwoordelijk voor te laten voelen.
2. Satan kan gebruikmaken van de wereld, zoals bij Jezus in Mattheüs 4. Johannes noemt in zijn eerste brief drie zaken van deze wereld: begeerte van het vlees, begeerte van de ogen en de hoogmoed van het leven (2:16, HSV).

3. Satan kan ook van onszelf gebruikmaken. Helaas biedt ons hart aanknopingspunten voor satan, zoals hij gebruik gemaakt zal hebben van de hebzucht van Judas.

Het weerstaan van de verzoeking

Met name het derde punt laat zien hoe moeilijk – of onmogelijk – het is om als ongelovigen de verleidingen te weerstaan. Duidelijk spreekt de Bijbel erover dat je met een verdorven gezindheid geen goede vruchten kan voortbrengen (Jer. 13:23, Ef. 2:2, Kol. 1:21, etc.). Het probleem zit in het hart, dat is de wil, het verstand en het gevoel van de mens, als het centrum van het mens-zijn (Velema & Van Genderen, 1992).

Gelovigen hebben de Heilige Geest. Wat betekent dat hier concreet? Allereerst leert de Heilige Geest wat de zonde is (Joh. 16:8-9). In de tweede plaats stelt de Heilige Geest je in staat om te strijden tegen de zonde (Rom. 8:13). Door de affecties van je oude natuur te doden, heeft de zondige verleiding geen vat meer op je (zie punt 3 hierboven). “Doodt dan uw leden, die op de aarde zijn” (Kol. 3:5). Het consequent ‘nee’ zeggen tegen de zonde, zal je minder en minder gevoelig maken voor een bepaalde zonde, al blijven we 100 procent afhankelijk van de kracht van de Geest. We worden in die zin niet zelfstandig.

Het ‘nee’ zeggen kan alleen wanneer je jezelf een ‘beter alternatief’ voor ogen kan stellen. Dit is op zichzelf genomen niet slecht. God heeft immers ons heil op het oog. Zoals eerder gezegd: ons probleem is niet dat we ons geluk zoeken, maar dat we het op de verkeerde plaats zoeken. Mozes had kunnen kiezen voor een leven van genot, maar wist dat het uiteindelijk beter was om “met het volk van God kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben; Achtende de versmaadheid van Christus meerderen rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte; want hij zag op de vergelding des loons” (Hebr. 11:25-26). Zo is het vol te houden in zware verzoeking: “Vrouwen hebben hun doden teruggekregen door opstanding uit de dood. Maar anderen

zijn gefolterd en namen de aangeboden verlossing niet aan, opdat zij een betere opstanding verkrijgen zouden” (vers 35, HSV). Ook Jezus hield de verzoeken op aarde zo vol (Hebr. 12:2).

Het zien op de hemelse heerlijkheid werkt ook nog op een meer onbewuste manier in ons. Alleen al het zien op Jezus zorgt ervoor dat wij van gedaante veranderen naar hetzelfde beeld als Hij, van heerlijkheid tot heerlijkheid, zoals het door de Heilige Geest wordt gewerkt (2 Kor. 3:18). Op deze manier wordt duidelijk dat het ‘nee’ zeggen tegen verleidingen alleen in gemeenschap met Jezus kan.

Voortgang in heiligmaking

Je zou kunnen stellen dat een christen *in principe* tegen elke zonde, hetzij in daad, woord of zelfs gedachte ‘nee’ kan zeggen. 1 Korinthe 10 vers 13 vermeldt: “Ulieden heeft geen verzoeking bevangen dan menselijke; doch God is getrouw, Welke u niet zal laten verzocht worden boven hetgeen gij vermoogt, maar Hij zal met de verzoeking ook de uitkomst geven, opdat gij ze kunt verdragen.” Deze tekst wordt vaak toegepast op moeilijke situaties, maar gaat oorspronkelijk, zoals uit de context blijkt, over het weerstaan van verzoeken (Chase, 2019). Omstandigheden kunnen bovendien wel boven je vermogen gaan (2 Kor. 1:8), maar verleidingen tot zonde niet.

Dat werpt wel een andere vraag op: “Kunnen degene die tot God bekeerd zijn, deze geboden [uiteindelijk, NdW] volkomen houden” (HC 114)? Oftewel, kun je uiteindelijk op een punt komen waarop je tegen alle verleidingen ‘nee’ kunt zeggen en volkomen kunt leven? Of tenminste voor een groot gedeelte? Deze vraag heeft te maken met wat in de theologie de ‘heiligmaking’ wordt genoemd. Om een antwoord te kunnen formuleren op deze vraag staan we daarom eerst even stil bij wat heiligmaking globaal is. Heiligmaking is een gave van God, waardoor een christen – nadat hij gerechtvaardigd is door geloof – daadwerkelijk de strijd met de zonde aangaat en zo ‘heiliger’ zal worden, en naar het beeld

van de Zoon gelijk gemaakt wordt. “Doch deze heiligheid, welke Christus voor zijne gemeente verworven heeft, blijft niet buiten ons, maar wordt ons waarlijk medegedeeld” (Bavinck, 1931).

De vraag was dus: aangezien God altijd een uitkomst geeft bij een verzoeking, is het voor een christen mogelijk om op het punt te komen waarop hij tegen alle verleidingen ‘nee’ zegt? Op deze vraag zijn in de kerkgeschiedenis verschillende antwoorden gegeven. Ik versimpel al de verschillende nuances even tot drie gedachtes.

1. De Pinksterbeweging

In deze beweging is het gedachtegoed van John Wesley (1703-1791) te merken. Hij leerde dat een christen uiteindelijk tot de volmaaktheid kan komen. Opvallend is dat er een tweedeling tussen christenen wordt gemaakt om deze theorie staande te houden. Sommige christenen zouden de zogenaamde ‘*second blessing*’ ontvangen hebben. Dit is een zelfstandige fase na het moment van de rechtvaardigmaking, waardoor men zondeloos kan gaan leven (Velema & Van Genderen, 1992). Niet alle huidige pinksterchristenen geloven dit. In *Woord en Geest*, een systematisch-theologisch werk van een tweetal pinkstertheologen (die bestaan, ja!), wordt het perfectionisme duidelijk afgewezen (Duffield & Van Cleave, 2006). Wel maken ze op een andere manier scheiding tussen rechtvaardigmaking en heiligmaking, waarbij een christen Jezus als Verlosser aanneemt en later “kroont hij Hem als Koning en Heer van zijn leven” (2006, p. 260).

2. Kohlbrugge

Kohlbrugge staat bekend om zijn eigen kijk op heiligmaking. Een bekend citaat luidt: “Werp uw heiligingskrukken weg, verre van u weg! Ge komt er de berg Sion niet mee op. Ruk die lompen af waarmee ge uw wonden bedekt houdt, en toon u aan Hem Die heilig en rechtvaardig is, zoals ge zijt. Laat al het uwe los. Hier aan zichzelf te wanhopen is zaligheid” (Kohlbrugge, z.d.). Dit citaat komt uit zijn bekende komma-preek, waarin hij, naar aanleiding van Romeinen 7 vers 14, de

christen beschrijft als verkocht onder de zonde. Hierin zegt hij ook: “Maar heb ik Hem, dan bekommer ik mij om mijn heiliging niet, neen, maar ik jaag Hem na” (Kohlbrugge). Karl Barth wijst op een gevaar van deze manier van spreken over de heiligmaking, en merkt het verschil op met Calvijns visie: “Voor hem [Calvijn, NdW] verdwijnt de gehoorzaamheid niet in het geloof, de heiligingsgenade niet in de rechtvaardigheds-genade (...) de hond [beeld van Kohlbrugge voor de christen, NdW] kruipt bij Calvijn niet alleen deemoedig naar zijn heer toe, maar hij kan en moet, wanneer de heer fluit en beveelt (...) opspringen, blaffen, najagen, pakken en bijten (...). Ik wil niet zeggen, dat dit alles bij Kohlbrugge werkelijk verdwijnt, maar dat het gevaar van dit verdwijnen dreigt; dat dit in de kringen van de leerlingen van Kohlbrugge soms voor het grijpen geworden is, dat is niet te loochenen” (zoals geciteerd in Hoek, 1964, p. 27). Door de nadruk die Kohlbrugge legde op de rechtvaardigmaking, leek de heiligmaking uit het oog te verdwijnen. Ook Herman Bavinck verweet Kohlbrugge dat hij rechtvaardigmaking en heiligmaking niet voldoende onderscheidde (Bavinck, 1930). Velema en Van Genderen schrijven dat Kohlbrugge niets moest hebben van een speciaal stuk van de heiligmaking, echter “wel van het stuk der dankbaarheid en van de goede werken” (1992, p. 598).

3. Tweevoudige genade

Naar mijn bescheiden mening scheidt Kohlbrugge te weinig wat John Wesley en de pinkstertheologie teveel doen, namelijk rechtvaardiging en heiligmaking. Calvijn noemde het een tweevoudige genade (*duplex gratia*). De een gaat niet op in de ander, maar kan ook niet los ervan bestaan (Velema & Van Genderen, 1992). De vele oproepen tot heiliging, het doden van het vlees en dergelijke, hebben niet *enkel* als doel om ons tot Christus te drijven. Petrus spoort ons aan om ook werkelijk voortgang te maken in de heiliging: “En daarom moet u zich er met alle inzet op toeleggen om aan uw geloof deugd toe te voegen, aan de deugd kennis (...). Want als deze dingen bij u aanwezig zijn en

toenemen, zullen ze u niet doelloos en onvruchtbaar laten wat de kennis van onze Heere Jezus Christus betreft” (2 Petr. 1:5-8, HSV). Er zal dus sprake zijn van actieve houding en ook een mogelijkheid om vruchten bij jezelf vast te stellen. Ook de Dordtse Leerregels spreken van een mogelijkheid tot zekerheid, voortkomend “uit de ernstige en heilige oefening van een goede consciëntie [wat dus inhoudt dat je ‘nee’ zegt tegen verleidingen, NdW] en van goede werken” (DL 5.10). Rechtvaardigmaking en heiligmaking zijn ook niet te scheiden, want hierdoor ontstaat er ruimte voor de zogenaamde ‘vleselijke christenen’ waarin het werk van heiligmaking nog niet heeft plaatsgevonden, en wordt het tegengestelde bereikt als wat de heiligingsbewegingen oorspronkelijk beoogden. Christenen (?) kunnen zich dan neerleggen bij het zijn van een vleselijk christen, terwijl zonder heiligmaking “niemand den Heere zien zal” (Hebr. 12:14). Daarom sluit ik mij aan bij Bavinck, die wil vasthouden aan zowel de actieve zijde van de mens, als het werk van God: “Zoo sprekende, hadden zij [de gereformeerden, NdW] ongetwijfeld de Schrift op hunne hand. Want deze houdt ons de heiligmaking voor, beide

van hare passieve en actieve zijde, en predikt de eene zoowel als de andere met denzelfden nadruk. Zij ziet tusschen beide geen tegenspraak of strijd, maar bindt ze zoo innig mogelijk saam, als gezegd, dat de geloovigen, juist omdat God in hun werkt het willen en het werken, hun zelfs zaligheid moeten uitwerken met vreeze en beven, Fil. 2:12-13” (Bavinck, 1930, p. 240). Wel is duidelijk dat het perfectionisme een nobel streven is, maar als dogma de Bijbel tegenspreekt (1 Joh. 1:7, 1 Kor. 10:12, Rom. 7:13-25).

Tot slot

1 Korinthe 10 vers 13 maakt duidelijk dat we geen excuus hebben om voor verzoeken te zwichten. God zal je uitkomst schenken. Dit kan bijvoorbeeld concreet door zonde te herkennen, en jezelf te herinneren aan de betere alternatieven, die te vinden zijn in het Alternatief, want zoals gezegd is komt Gods werk tot uiting in je eigen strijden. De eenheid met Christus maakt dit mogelijk. Tegelijk is de Bijbel duidelijk dat de perfectie niet bereikt kan worden, al zal er wel progressie zijn. Zo zien we uit naar het moment waarop we Hem zullen zien zoals Hij is, en we aan Hem gelijk zullen zijn (1 Joh. 3:2)!

Literatuur

- Bavinck, H. (1930). *Gereformeerde Dogmatiek (IV)*. Kampen: Uitgeverij Kok.
- Bavinck, H. (1931). *Magnalia Dei*. Kampen: Uitgeverij Kok.
- Chase, Mitch (2019). *God geeft meer dan je dragen kunt*. Geraadpleegd op 23 juli 2019, Geloofstoerusting: <<https://www.geloofstoerusting.nl/artikelen/god-geeft-meer-dan-dragen-kunt/>>.
- Duffield, Guy P. & Cleave, Nathaniel M. van (2006). *Woord en Geest*. Kampen: Uitgeverij Kok.
- Hoek, W.A. (1964). *H.F. Kohlbrugge: de heilige onheilige*. Utrecht: Ten Have.
- Kohlbrugge, H.F. (z.d.). Preek over Romeinen 7:14. Geraadpleegd op 23 juli 2019, Refoweb: <https://www.refoweb.nl/data/upload/documents/Preek%20over%20Romeinen%207_14%20Dr.%20H.F.Kohlbrugge.pdf>.
- Owen, John (2006). *Overcoming sin and Temptation*. Wheaton: Crossway.
- Velema, W.H. & Genderen, J. van (1992). *Beknopt Gereformeerde Dogmatiek*. Kampen: Uitgeverij Kok.

Ruimte voor aantekeningen